



לאהבה



גיליון 45 | פרשת במדבר תש"פ | בימי שישי ושבת חוזרים: מדרש קו ע"ב – עד דף קט ע"א
בימים אלו משננים שוב את הדפים החודשיים: מדרש קט ע"ב – עד דף קט ע"א, לקראת הכניחה ביום ראשון הבעל"ט!

להנימא ברמיזא

רמזים, צינים ופרחים, המעטרים את הלימוד השבועי

"בן אצל אביו בעי הסיבה. איבעיא להו, תלמיד אצל רבו מאי..."
הרה"ח ר' יצחק לנדאו שליט"א – משב"ק אצל כ"ק מרן מהר"א זי"ע מספר (בספרו 'בקודש פנימה' ח"ב), כי במסגרת סדר השיעורים הקבוע שהיה למרן זי"ע בכל לילה, היה לומד לקראת כל חג ברמב"ם מהלכות החג. בערב שנתו, כאשר סבל בעיניו הק', היה המשמש בקודש מקריא לפניו מן הספר.
שנה אחת לפני חג הפסח, בעת שהקריא ר' יצחק לפני מרן זי"ע את דברי הרמב"ם בהלכות חמץ ומצה (פ"ו ה"ח): "בן אצל אביו והשמש בפני רבו צריכים הסיבה, אבל תלמיד בפני רבו אינו מיסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות", פנה אליו מרן ואמר: "דו זעהסט ווי מ'דארף דרך ארץ האבן פאר א רבין!..." (=הגן נחמ לראות עד כמה צריך לנהוג בדרך ארץ בפני רבי).

"מורא רבך כמורא שמים" [נברשב"ם: "דכתבי את ה' אלהיך תירא" – לרבות תלמידי חכמים, השנה מורא רבו למורא שמים].
דף קט ע"א

בספה"ק "דרך פקודין" (מצוה ד אות י*) מובא ביאור בדרך העבודה, על הדימוי האמור בגמ': "ויהי מורא רבך – כמורא שמים", וז"ל:
"קבלתי מכבוד אדמו"ר הרב הקדוש מה"ר מנחם מענדל זצוק"ל פירוש דברי רז"ל 'מורא רבך כמורא שמים', פירוש: 'מורא רבך' תלמוד מצבאות ה' שמים', היינו ממאורות הגדולים – היינו חמה ולבנה. כי הנה, ענין היראה הוא רחוקת היירא מהמאויים [היפך האהבה, שהוא קרבות האוהב להנאה]. והנה תראה, הלבנה, כל מה שמתרחקת יותר מהחמה – היא מקבלת הארה ממנה ביותר, ומאירה; וכל מה שמתקרבת – מתחסרת קבלתה ומתמעטת אורה. כן הוא הענין בקבלת התלמיד מהרב, כל מה שתגדל על התלמיד מורא הרב – יקבל יותר, ובהיפך – מובן הענין בהיפך..." עכ"ל"ק.

"תנו רבנן, חייב אדם לשמח בנו ובני ביתו ברגל, שנאמר 'שמחת בחגך'. במה משמחם... תני רב יוסף, בבבלי – בבגדי צבעונים, בארץ ישראל בבגדי פשתן מגוהצין."
דף קט ע"א
פעם אחת בשבת שקודם החג למד כ"ק מרן מהר"ד זי"ע דברי גמ' אלו, ותוך כדי לימודו נאנח אנחה כבדה ואמר: "איתא, שכנסת ישראל נמשלה לאשה, והיא כביכול בת זוג כלפי שמיא. ולכן, עתה כשקרבים ימי הרגל, מוטל על בעלה לשמחה בבגדי צבעונים. ומה ענינם של בגדים אלו? כיון שהם בגדים יפים ומשובבי נפש שהעין מתפעלת מהם. כן מבקשים אנו, שהקב"ה ישמח את כנסת ישראל בבגדי צבעונים, דהיינו: למרות שכל מעשי הקב"ה עם הברואים הם בחסד וברחמים, מכל מקום פעמים שהנהגתו ית' נדמית בעינינו בשר ודם כעושים וייסורים. ועל כן, בימי הרגל אנו מייחלים ומבקשים שהקב"ה ישמחנו 'בבגדי צבעונים', היינו בחסדים גלויים ונראים לעיני כל..."

(ספר 'מרגליות הש"ס' בסוגיון מפי האדמו"ר מטאלנא שליט"א, שמע מפיו חתנו הרה"צ רבי יעקב יצחק ווייסבלום ז"ל, שבצעירותו זכה לקיבוץ ממרן מהר"ד זי"ע בשל יתמותו, וכך זכה להיות בקודש פנימה בעת שאמר מרן דיבורים נשגבים אלו)

להודוּא

חידושים וחידודים על הלימוד השבועי

האוכל יותר מכזית מצה כליל הסדר – האם מקיים מצוה בכך?!

הגמרא מספרת בסוגיון (קז ע"ב) על רבא, ש"הוה שתי חמרא כולי מעלי יומא דפיסחא, כי היכי דניגרדיה לליביה דניכול מצה טפי לאורתא". משמע לכאורה, כי ישנו ענין בכך שאוכל מצה יותר מכזית, וכפי שיש לדייק מלשון הגמ': "כי היכי דניכול מצה טפי לאורתא".
ואמנם, ה"אבני נזר" בתשובותיו (אר"ח סי' תמח) דן בארוכה בנידון זה, האם אדם שכבר יצא ידי חובת מצוה וקיימה כראוי, ולאחר מכן רוצה להוסיף ולשוב לעשותה – אם מקיים מצוה בכך. ובתוך דבריו (שם אות ד) מביא ראיה מדברי הגמ' בסוגיון. וזה לשונו: "אך יש ראיה מהא דפרק ערבי פסחים (קז ע"ב): 'רבא הוה שתי חמרא כולי מעלי יומי דפיסחא, כי היכי דניכול מצה טפי לאורתא'. ואף דיוצאין בכזית אחד, חשיב מצוה מה שאוכל אחר כך". עכ"ל.

והמהר"ל בספרו "גבורות ה'" (פרק מח ד"ה השמש צריך הסבה) כתב גם כן יסוד זה, כשהוא מוכיח זאת ממה שהביאה הגמ' לקמן (קח ע"א) בשם רבי יהושע בן לוי, ש"השמש שאכל כזית מצה כשהוא מיסב – יצא". ומדייק המהר"ל, שיש לי ללמוד מדקאמר בדיעבד 'יצא', שכל מה שאוכל מצה בליל פסח – לכתחילה צריך הסבה, דאף על גב דיוצא בכזית אחד, אם אכל הרבה – הכל היא מצוה אחת, ויותר עדיף שהיה כל אכילתו במצוה. ולפיכך יש לו לאכול כל האכילה של מצה בהסבה שהוא דרך חירות. דאם לא כן, למה נקט 'השמש שאכל כזית מצה בהסבה יצא'? אלא, דוקא שמש שמשמש לבני סעודה, ואי אפשר לו להסב, אבל שאר כל אדם – יסב כל זמן שאכל מצה, כי אכילת כזית שאמרו חכמים בכל מקום – היינו לענין זה שיוצא בו, אבל אם אכל יותר, הכל נחשב אכילת מצה של מצוה. ולפיכך, למה יבטל עצמו מן המצוה, וכן פירש הרמב"ם ז"ל... עכ"ל.

[ציין, כי תב"ח (אר"ח סי' תעב) מביא את דברי המהר"ל הנ"ל, כשהוא מציין למקור הדברים ברמב"ם (פ"ו ה"ח), שכתב: "ואומת צריך הסיבה, בשעת אכילת כזית מצה ובשתיית ארבע כסות האלו. ושאר אכילתו ושתייתו, אם הסב הרי זה משונה, ואם לאו אינו צריך". ועי' ב"דב"ש שמואל" בסוגיון שהקשה שלכאף מדברי הרמב"ם הללו אין להוכיח, וציון ללשון אחר של הרמב"ם, עיי"ש.]

והנה, ישנה סתירה ידועה בדברי הרמב"ם, לגבי ברכה על קיום מצוה מספק. מהוד גיסא פסק הרמב"ם בהל' קריאת שמע (פ"ב ה"א): "ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא, חוזר וקורא, ומברך לפניו ולאחריו". ומאידך, גבי טומטום פסק (בהל' סוכה וולב פ"ו ה"א) ש"טומטום ואנדרוגינוס לעולם אין מברכין לישב בסוכה, מפני שהן חייבים מספק, ואין מברכין מספק". ולכאף הדברים סותרים אהדדי, שגבי קריאת שמע כתב שמברכים מספק, וגבי טומטום כתב שאין מברכין מספק (עי' בתשובות הרשב"א ח"א סי' שכ שנשאל על כך).
האחרונים תרצו סתירה זו, שיש לחלק בין אדם המסופק אם קרא קריאת שמע – שהוא וודאי מחויב במצוה זו, אלא שישנה ספק אם כבר קיימה, לטומטום – שעצם חיובו במצוות ספק הוא. ויש שהוסיפו והטעימו על פי דברי המהר"ל ה"אבני נזר" שגם לאחר קיום המצוה – עדיין שייך להוסיף עליה, שלכן מי שמסתפק אם קרא קר"ש – יכול לברך ולקרוא שוב, כיון שאפילו אם נניח שכבר קרא פעם אחת – בכל זאת עדיין הוא מקיים מצוה בקריאה השנייה. מה שאין כן בטומטום – שעצם קיום המצוה אצלו מוטל בספק... (כ"כ הדומ"צ האגון רבי שלמה בינעט שליט"א בקובץ "הוראה ומשפט" – ט, ניסן תשע"ה)

"כאשה בעז"ה הגיע עת זודים אהבת כלילותנו בשטו"מ, את אחי אנכי אבקש, להשתדל ולהתאמץ, להזדרז ולהתכונן, להתעלות ולהתחזק ולבא לשוב אתנו משוש באהבה רבה ואהבת עולם, ולהיות עתידים ליום הזה אשר בו עליונים ישישו ותחתונים יעלוזו.

"שלוש שלום אמר ה' לרחוק ולקרוב, חזקו ויאמץ לבבכם, החלש יאמר גבור אני, הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי גבור כארי לעשות אבינו שבשמים, והבא ליטהר מסייעין אותו, ובעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא לטהר נר"ן מכל סיג ופגם, ולעלות בהר ה' ולהתמקם במקום קדשו, נעשה ונשמע נאמר כאיש אחד בלב אחד לקבל עלינו עול מלכותו תורתו ועבודתו ית"ש, והוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו, ויאר עינינו וישמח לבנו לעבדו באמת ובלב שלם, כי הוא חיינו ואורך ימינו, ועי"ז יושפע שפע רב בכל העולמות, ברב חינוא ורב חסדא, ונוצה לגאולתנו ולפדות נפשנו במהרה בימינו אכ"ר".

- מתוך "מכתב קודש" ששלח כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לאנ"ש לקראת זמן מתן תורתנו, בער"ח סיון שנת תשנ"ה -

שְׁשֵׁמֶת חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמְדְרָשׁ...

אגב גררא נביא מה שסיפר ר' שלמה זלמן עוד, בהטיבו לתאר את דביקותם העילאית בתורה של גדולי ה'יושבים' בבעלזא:

פעם אחת, כאשר חזרתי לעיר מוצאי פאקש (הנוהג בימים ההם היה, שהבחורים 'שבו' בבעלזא והסתופפו בצל הקודש מחדש אלול עד לאחר חג השבועות, ובהודשי הקיץ, כאשר רבותינו הק' נסעו לעירוות הנופש, היו הבחורים חוזרים לביתם), בקשו מאיתי כמה 'הונגערישע בחורים' מתושבי עירי שאספר להם כמה סיפורי מופתים שחוויתי או שמעתי בבעלזא.

לשמע בקשתם נעניתי ואמרתי: "לבעלזא אין נוסעים בכדי לראות 'מופתים'! אם ברצונכם לדעת מה רואים בבעלזא, הטו אוזנכם ושמעו לעבדה מופלאה שהייתי עד לה, ואז תשכילו".

וכה היה דבר הסיפור שסיפר לפנייהם: פעם אחת לעת ערב הגיע אדם אחד לביהמ"ד בבעלזא ובידו ספר חדש שיצא לאור ע"י אחד מתלמידי החכמים

שבדור (ספר חידושים על הש"ס או ספר שו"ת). והנה אני מבחין באחד מה'יושבים' לוקח בידו את הספר ונעמד עמו באחת מפינות בית המדרש, כשהוא מתחיל לעבור עליו דף אחר דף.

חלפו כמה שעות ועברו, והנה אני מביט שוב לעבר אותה פינה, ואני מבחין באותו 'יושב' כשהוא עדיין עומד ומתבונן בספר בשקיקה רבה, ואינו שת לשעות החולפות עוברות. כך היה גם כשעזבתי



תמונת בית המדרש בבעלזא

את בית המדרש באמצע הלילה, כש'יושב' זה עמד וגמע עוד שורה ועוד שורה מספר חדש זה, בריכוז מלא.

והנה, כאשר הגעתי לבית המדרש בבוקרו של יום המחרת, נדהמתי לראות כי 'יושב' זה עדיין עומד על משמרתו, באותו מקום ובאותה תנוחה שראיתיו לפני שעות מספר באישון לילה, ואך חילוק אחד היה בין תחילת הלילה לסופו: בתחילת הלילה היה הספר פתוח בתחילתו, וכעת בבוקר הספר כבר היה מדופדף לקראת סופו...

לפתע, נשמעו שלוש דפיקות רמות בהיכל בית המדרש, דפיקות המבשרות על התחלת תפילת שחרית. לשמע דפיקות אלו ננער ה'יושב' ממקום עמדו, והחל לפנות אנה ואנה כשתמיהה קלה מרוחה על פניו, כאומר: 'מה קרה? מדוע הקדימו כולם לבוא?...'. לאחר רגע קט קלט היושב מה קורה עמו, וכי בעוד רגעים אחדים כבר מתחילים להתפלל, וכך נחפז מיד ליטול את ידיו ולהניח את תפיליו לקראת תפילת שחרית...

"עקבתי אחר יושב זה במהלך שעות היום שלאחריו" סיים ר' שלמה זלמן את סיפורו, ונוכחתי לראות כי יום זה עבר על ה'יושב' כשאר הימים, ללא שום שינוי. אפ"י תנומה קלה לא ביקש לתת לעפעעו יתר על שאר הימים. עד שמי שלא הבחין במהלך הדברים כפי שאני הבחנתי, לא עלה על קצה דעתו שיושב זה היה ער כל הלילה!".

וכאן הפטיר ר' שלמה זלמן באוזני ה'הונגערישע בחורים' שכה אבו לשמוע 'מה רואים בבעלזא': "אם רציתם לשמוע מה רואים בבעלזא – כזאת רואים שם! דביקות בתורה, התמדה ויגיעה בתורה, זה מה שרואים בבעלזא!" ואידך פירושו זיל גמור...

ידוע הדבר ומפורסם, עד כמה היתה ההתעוררות הרבתי ששררה בהיכל בית המדרש בבעלזא בימים אלו של פרוס חג השבועות, כאשר ה'יושבים' וגדולי החסידים ואתם עמם פרחי החסידים וצעירי הצאן, שקדו כולם כאחד על תלמודם לילות כימים בהתלהבות מרובה. ואם בכל ימות השנה היו החסידים בבעלזא מופשטים מכל ענייני העולם הזה וכל מעייניהם נתונים אך ורק בלימוד התורה הקדושה, על אחת כמה וכמה בהתקרב זמן מתן תורתנו.

מיום ליום הלך קול התורה וחזק מאוד, עד שבהגיע 'שלושת ימי הגבלה' כמעט ולא היה בנמצא ספר אחד שלם בקרב הלומדים המרובים, מאחר ומאות חסידים ואנשי מעשה היו מקדימים את עלייתם לרגל לבעלזא כבר מתחילת שלושת ימי ההגבלה, ברצותם לטעום את צוף טעמה הערב של 'ההכנה למתן תורה' בבעלזא, וכיון שכך אזלו כל ספרי הקודש והגמרות, עד שנאלצו לפרק את כריכת הספרים ולחלק לכל הלומדים דפים אחדים מהגמרות, וכשזה גומר את לימוד בדף שקיבל – הריהו מוסרו לחברו, וחברו לחברו...

בענין זה נביא תיאור מופלא ומאלף שסיפר הרב החסיד מוה"ר שלמה זלמן קאטה ז"ל – שפונה: "ר' שלמה זלמן פאקשער" על שום עיר מוצאו פאקש שבהונגריה – מאשר חזה ונכח במו עיניו, בנסעו בפעם הראשונה בחייו לבעלזא בערב חג השבועות (עפ"י מה שמסר בנו המחנך הדגול הגה"ח ר' יוסף צבי קאטה שליט"א). וכה סיפר:

משפחתי לא הייתה נמנית על חסידים בעלזא, ואני נסעתי מהכא להתם לתהות

על קנקני החצרות השונות ולראות באיה מהם חשקה נפשי לדבוק.

במסגרת מסעותי נקלעתי ימים אחדים לפני חג השבועות – זמן מתן תורתנו – לעירית בעלזא שבגאליציה. והנה, בהגיעי לחצר ה'הויף', נגלה לנגד עיני מחזה תמוה: עשרות בחורי חמד אצים רצים יחדיו לכיוון מסויים, כשאש קודש בוערת בעיניהם – – –

נתמלאתי סקרנות רבה. מי יודע להיכן הם רצים' הרהרתי. 'אולי הם הולכים לשמוע דברי אלוקים חיים מפי רבם הרב הקדוש מבעלזא, או שמא הם מתאספים להתוועדות חסידית כהכנה דרבה לפני בוא היום הגדול והנורא – יום מתן תורה. מי יודע'.

בכדי להשקיט את סקרנותי, ניגשתי לאחד הבחורים ועצרתיו ממרוצתו, ושאלתי: "להיכן רצים כולם, מה עתיד להתרחש?!" הבחור, שנדמה היה לי שלא היה שבע רצון מכך שהוא נאלץ לעצור, תקע בי מבט תמה והשיב קצרות: "לא קרה כלום. הרגע סיימנו להתפלל מנחה עם מרן שליט"א, וכעת אצים כולם לבית-המדרש להמשיך לשקוד על תלמודם". ותוך כדי שהוא ממשיך במרוצתו הפטיר הבחור לעברי: "הן חג השבועות מתקרב, לא כן?!!" – – –

לשמע דברים אלו, עלתה בליבי המחשבה: "מצאתי את שאהבה נפשי! כאן, במקום שכזה, המושתת כל כולו על דביקות בתורה הקדושה, ברצוני להסתופף!"...

ואכן, מיני אז והלאה דבק ר' שלמה זלמן בכל נפשו ומאודו בבית בעלזא ובכ"ק מרן מהר"א ז"ע, כאשר במשך שלוש ומחצה שנים 'ישב' בבעלזא על התורה ועל העבודה ובמהלך שנים אלו מילא כריסו בש"ס ופוסקים ובמילתא דחסידותא, כשנפשו מתבסמת ממאור תורתם יראתם וחסידותם של גדולי היושבים החסידים המפורסמים זצ"ל.